Kust võiks riik võtta vajaliku raha puudega inimeste hambaraviks?

Mis põhjusel ei kasuta puudega laste vanemad lisapuhkepäevi?

Miks ei rahasta haigekassa haigetele häda-vajalikke toitesegusid?

Kas teie tunnete mõnd suure südamega sotsiaal-töötajat?

Viimsi Raamatukogu
A004641

NOVEMBER 2017

PUUTEPUNKTID

SÕLTUMATU AJAKIRI, MIS VÕITLEB ERIVAJADUSTEGA INIMESTE ÕIGUSTE EEST
KÕIK EESTI PUUETEGA INIMESED, NENDE LÄHEDASED JA NENDEGA TEGELEVAD SPETSIALISTID – ÜHINEGE!
Nr 62

ISSN 2228-1312

Sotsiaaltöötaja kui imeinimene

Eesti sotsiaalsüsteem on kohutavalt keeruline. Selles orienteerumine käib päris kindlasti enamikule sotsiaalteenuseid või toetusi vajavatele inimestele üle jõu. Koos töövõimereformi ettevalmistustega hakkasid poliitikud ja ametnikud umbes viis aastat tagasi rääkima süsteemi lihtsustamisest, ühe ukse poliitikast ja infosüsteemidest, mis varustavad kõiki abivajajaid just neile vajaliku toega automaatselt. Vastupidiselt plaanitule on aga kõik läinud üha keerulisemaks.

Uued katsumused seisavad sotsiaalsüsteemi kasutajatel ees ka peatselt algaval aastal. Inimene peab siis hakkama jagama, kuidas arvutatakse tema sissetulekutelt tulumaksu, kas või kuhu ta peab esitama avalduse seadusega ette nähtud 500-eurose maksuvaba tulu saamiseks, kuidas see sõltub, kas ta sissetulekuks on vana süsteemi töövõimetuspension või hoopis uue süsteemi töövõimetoetus.

Muudatused käivituvad ka toimetulekutoetuse vallas. Hea on see, et toimetulekupiirid tõusevad, eriti laste osas. Samuti võib toimetulekutoetust saada mitu kuud ka siis, kui inimene on juba töö leidnud ja ise teenib. Osa uuendusi puudutab vanemahüvitiste süsteemi jne. Lisaks muutub suur hulk asjaajamisi, sest 1. jaanuaril kaovad maavalitsused ja nende tegemised jaotuvad teiste asutuste vahel. Kuidas seda kõike hoomata?

Võlusõna on kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja. Tema peab hättajäänut aitama, õpetama ja korraldama. Aga kuidas ta seda kõike jaksab?

Tiina Kangro
peatoimetaja

Pered peavad kooliseaduse muutmises kaasa rääkima

Eelmises ajakirjas kirjutasime, et haridusministeerium on tulnud välja plaaniga anda kogu erivajadustega laste hariduse korraldamine kohalike omavalitsuste vastutusse. Praeguses põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses seisab, et koolide ja õppekohtade olemasolu eest raskemate ja kestvate puuetega lastele (HEV 2) vastutab riik.

Minister aga tahaks nüüd selle punkti seadusest kustutada. Samuti tahaks ta kustutada seadusest mõisted nagu „haridusliku erivajadusega õpilane“ ja „erikool“, aga ka terved paragrahvid, kus kirjeldatakse HEV-õpilaste eriklasside suurusi, üks ühele õpet jms. Plaani järgi peaks erivajadustega laste õpetamine toimuma edaspidi nii paindlikult, et iga lapse elukohajärgse kodukooli direktor saaks kohaliku nõustamismeeskonna soovituste põhjal pakkuda just tema jaoks välja parima võimaliku õppevormi, kaasates lapse tavaklassi, suunates koduõppele, moodustades kooli sobiva suurusega õpperühma, leppides eriklassi moodustamises kokku naaberkooliga või otsides lapsele erikooli mujalt. Seadus enam reegleid ega norme ei seaks – kodukohas teatakse ju iga lapse vajadusi kõige paremini.

Mida aga haridusministeerium unustas tegemata, oli huvi tunda, mida puudega laste vanemad sellest plaanist arvavad. Kui nood kuulsid, et kooliseaduse muudatus on otsaga juba riigikogusse jõudnud, käivitasid nad kiiresti allkirjade kogumise petitsioonile, millega nõutakse eelnõu peatamist. „Me ei ole nõus, et riik loobub vastutusest ja meie laste kooliharidus hakkab sõltuma kohalike omavalitsuste arusaamadest, oskustest ja võimekusest. Meil on igapäevaseid kogemusi sotsiaalteenustega, mis on omavalitsuste vastutus ja mis ei tööta,“ teatasid lapsevanemad. Petitsioonile saadi paari päevaga ligi 2000 allkirja. See saadeti koos puudega laste perede kommentaaridega seaduseelnõu kohta riigikogule.

Sellega saavutasid lapsevanemad olukorra, kus seadusmuudatusega ilma neid ärakuulamata edasi minna ei saa. Hiljutisel eelnõu muudatusettepanekute arutelul riigikogus tunnistas ka haridusministeeriumi kantsler Tea Varrak, et nende suurim viga oli see, et nad ei kaasanud lapsevanemaid oma plaanide arutamisse kohe alguses. Aitäh teile, kallid emmed Kaire Parts, Anne Pirn ja Leila Lahtvee, kiire reageerimise ja tegutsemise eest!

Puutepunktide toimetus

PUUTEPUNKTID

Ilmub alates oktoobrist 2011
Väljaandja MTÜ Puutepunktid
Registrikood 80334985
A/a EE452200221053907379
E-post info@puutepunkt.ee
Tellimine www.puutepunkt.ee

© OÜ Haridusmeedia 2017
Peatoimetaja Tiina Kangro
Toimetaja Anne Lill
Kujundaja Heiko Kruusi
Keeletoimetaja Kaja Randam
Trükiarv 8900

Viimsi Raamatukogu

LISAPUHKEPÄEVI kasutab vaid kolmandik puudega laste vanematest

Tööl käivatele puudega laste emadele-isadele on riiklikult ette nähtud igal aastal 12 täistasuga lisapuhkepäeva, et neil oleks rohkem aega lapsega tegeleda.

Kuigi oleme igal aastal ka Puutepunktides seda seadusesätet peredele meelde tuletanud, leidub ikka vanemaid, kes pole sellest võimalusest veel kuulnud ega osanud seda kasutada.

Lisapuhkust võib saada kas puudega lapse ema või isa, samuti kasuvanem või hoolduspere vanem, kes puudega last tegelikult kasvatab. Puhkusepäevad on ette nähtud kuni lapse 18. sünnipäeva kalendriaasta lõpuni. Tööandja maksab vanemale puhkusepäevade eest välja tavalise keskmise palga, mille saab küsida lihtsa blanketiga sotsiaalkindlustusametist tagasi. Puudega lapse kohta lisadokumente esitada pole vaja, sest need andmed on ametis olemas. Puhkusepäevade saamiseks tuleb vanemal esitada tööandjale avaldus ja kokku leppida, millal ta tööst vabu päevi kasutada tahab.

Ligi 2 miljonit eurot

Seadus näeb ette igas kalendrikuus ühe lisapuhkepäeva. Aga tööandjaga kokkuleppel võib võtta korraga ka rohkem päevi, sel juhul tagantjärele, mitte ette. Näiteks võib puudega lapse vanem detsembris kasutada tervelt 12 tööpäeva puhkust, kui ta pole eelmistel kuudel päevi välja võtnud. Teada tuleb, et järgmisse aastasse kasutamata puhkepäevad üle ei kandu.

Lisapuhkepäevi kasutatakse üha enam

Aasta	Lapsevanemaid
2006	983
2008	1150
2010	1425
2012	2131
2014	3009
2016	4335

Allikas: statistikaamet

Lisapuhkust kasutavate perede arv on suurenenud iga aastaga, aga on siiski kolm korda väiksem kui puudega laste arv. Mullu kasutas lisapuhkepäevi 4335 lapsevanemat, puudega lapsi oli meil aga üle 12 000. Siiski läks lisapäevade hüvitamine riigile eelmisel aastal maksma 1,9 miljonit eurot.

Puutepunktidele on teada juhtumeid, kus mõne väikefirma omanik ütleb lapsevanemale, et tema ei tea sellest asjast midagi, seda vormistada ei oska ning seega mingit lisapuhkust ei saa. Mõnele vanemale on aga teatatud, et ettevõttel pole võimalik nii palju puhkust anda. Sellistel juhtudel tuleks paluda tööandjal tutvuda töölepingu seadusega (§ 63) või helistada sotsiaalkindlustusameti infotelefonile 612 1360. Lihtne vastus on, et ükski ettevõte ei saa keelduda puhkepäevade andmisest puudega last kasvatavale vanemale, kes on tööl töölepinguga.

Probleem on aga siis, kui vanem ei tööta töölepinguga, vaid teeb tööd võlaõigusliku lepingu alusel (töövõtuleping, käsundusleping). Kuna seadus reguleerib puhkust vaid töölepinguliste töötajate puhul, siis ka puudega lapse lisapuhkepäevad ei laiene muude lepingutega töötavatele lapsevanematele.

Kõik vanemad siiski ei saa

Sama probleem on juhatuse liikmetega, kui nad töötavad juhtimislepinguga. Varasematel aastatel sotsiaalkindlustusamet siin väga täpselt näpuga järge ei ajanud, kui inimene teenis regulaarset palka, millelt tasuti ka sotsiaalmaksu. Nüüd on aluseks aga töötamise registris näidatud töötamise liik: lisapuhkepäevi tasustab riik vaid siis, kui puudega lapse vanem on seal kirjas töölepinguga töötajana.

Ka FIE-na tegutseval lapsevanemal, kes küll kohustuslikult sotsiaalmaksu maksab, pole võimalust puudega lapse puhkepäevi saada, sest juriidiliselt pole FIE-d töötajad, vaid ettevõtjad. *Tiina Kangro*

Miks on nii?

Puutepunktide arvates peaks puudega laste vanematele ette nähtud puhkusepäevad olema kättesaadavad kõigile, kes püsivalt töötavad ja makse maksavad. Just samuti toimib ka vanemahüvitis. Teeme vastava ettepaneku ja anname järgnevates ajakirjades teada, kas seadust saaks muuta.

ISSN 2228-1312

HEIKO KRUUSI

Mees, kes kannab oma TOITMISSÜSTEEMI ranitsaga seljas

KUI
Või
kes
MTÜ
arveldu
MTÜ Pu
riiklikus
soodust
tulundu
asutuste

Ajakirja
väljaandm
toetavad

Jõudnud Pärnusse Sven Tombakule külla, kukuvad Puutepunktide toimetaja Anne Lill ja fotograaf Heiko Kruusi üllatusest peaaegu istuli. Juba uksel tervitab neid hõrk koogilõhn. Mees, kel kaks aastat tagasi opereeriti välja magu ja söögitoru ning kes seetõttu ei saa neelata isegi tilka vett, ootab külalisi ise küpsetatud äsja ahjust tulnud õunakoogiga!

„Laske aga hea-maitsta, mind ei häiri see mitte üks teps, kui teised mu juuresolekul head ja paremat maitsevad," julgustab Sven, kui külalised end ebalevalt kohvilaua äärde istuma sätivad. Mõte rändab veel hea mitu korda seda rada, et oot-oot, kas ikka passib maiustada inimese kõrval, kes saab ise „süüa" vaid spetsiaalset toitevedelikku, mida aparaat tilgutab talle 24 tundi ööpäevas spetsiaalse toitestoomi kaudu läbi kõhu otse peensoolde.

Kuidas see juhtus?

53-aastane Sven tunnistab, et tegelikult ta ei mäleta, kuidas nii läks, et ta üle-eelmisel suvel valuvaigistitabletile kogemata vee asemel Torusiili peale lonksas.

Sven töötas sel ajal puidutöökojas ja tegi restaureerimistöid. Tööpäev oli just läbi saanud, riietusruumis kurtis aga paarimees põlvevalu ning küsis, ega Svenil juhtumisi valuvaigistit kaasas pole. Sveni liigesehädad olid töö juures teada, samuti see, et mees aeg-ajalt valude ohjeldamiseks tablette võttis. „Andsingi ühe tableti paarimehele, teise võtsin omale, tema haaras laualt veepudeli, jõi rohule peale, kõik oli korras.

> Sveni esimesi selgeid mälestusi on see, kui haiglaõed temaga kurjustasid.

Kuidas aga minu pihku sattus torude puhastamiseks mõeldud kemikaali pudel? Ei tea! Või oli vedelik mingil arusaamatul põhjusel valatud ümber joogipudelisse? Jällegi: ei tea! Kuigi miks oleks keegi pidanud midagi sellist tegema?!"

Sven tunnistab, et selle koha peal on tema mälus täiesti tühi koht, ta ei tea sellest õnnetust juhtumist mitte midagi. Ning imestab, et paari järgnevat tundi mäletab ta seevastu jälle pisiasjadeni. Näiteks seda, et kolleegid soovitasid tal kiiresti rohkelt vett juua, mida ta ka tegi, ja siis näpud kurku pista ning katsuda söövitav aine välja oksendada. Mida ta üritaski teha.

Hiljem internetist infot hankides sai Sven teada, et need abinõud üksnes süvendasid kahjustusi. Õige olnuks pärast aine neelamist kohe erakorralise meditsiini osakonda kihutada. Või siis kiirabi välja kutsuda. Aga Eesti mees kipub oma ihuhädade talumisel olema ülearu kannatlik ja viimase hetkeni lootma, et ehk läheb kõik siiski niisama mööda.

Nüüd, tagantjärele ta muidugi teab, et leelisesöövituse omapära ongi see, et kahjustused ei anna endast märku kohe, vaid pikkamööda.

Kaks kuud mustas augus

Viimaks viisidki töökaaslased Sveni Pärnu haigla erakorralise meditsiini osakonda. Aga ka seal ei hinnatud mehe seisundit esialgu kõige kiiremat reageerimist vajavaks. Ega ta tegelikult ise ka ei osanud küllalt häälekalt kurta ega arvanudki, et seisund nii väga raske võiks olla. Midagi imelikku ja vastikut sees küll toimus, see oli talle selge, aga et see väljakannatamatult vaevanud oleks või üle mõistuse valu põhjustanud – seda mitte. Kuni ühel hetkel kaotas Sven teadvuse.

„Tervelt kaheks kuuks kadusin musta auku," jätkab ta. „Paberitest olen tagantjärele lugenud, missugune suur hulk operatsioone mulle tehti: esimene kohe Pärnus, järgmised juba Tallinnas, Põhja-Eesti regionaalhaiglas," tunnistab Sven, et ta ise ei tea sellest kõigest vähimatki.

Nagu ka sellest, et siis tekkisid tüsistused: kopsupõletik, kõhukelmepõletik, viimaks seiskus süda. „Kaks nädalat hoiti mind kunstlikus koomas. Mu õde Svea oli käinud mind ülepäeviti vaatamas. Sõitis hommikul Pärnust kohale, õhtul jälle koju tagasi. Arstid olid talle otsesõnu öelnud, et ega mul palju lootust pole. Kuivõrd olin teadvuseta, siis ei saadud hinnata ka seda, mida veerandtunnine südameseiskumine mu ajuga tegi. Sveale räägiti, et halvemal juhul ei pruugi ma ka ellu jäädes olla enam endine ja siis võib olla mu ainus šanss järgnevad elupäevad kusagil hooldekodus tilgutite küljes mööda saata."

Vaevarikas tagasitulek

Aga Sven jäi ellu. Ja pääses ka kardetud ajukahjustusest. Ju siis oli elutahe isegi teadvusetult intensiivravipalatis lebades nii suur, arvab ta ise nüüd.

Sveni esimesi selgeid mälestusi Tallinna haiglast on see, kui haiglaõed temaga kurjustasid. „Hingasin trahheostoomi kaudu ning ei saanud end õigustada ka. Sest kui õhk liigub kehasse kõrri paigaldatud toru kaudu, siis lihtsalt ei saa rääkida," meenutab mees tollaseid piinlikkust tekitanud olukordi nüüd juba naljaga pooleks.

„Põhjus, miks nad minuga pragasid, oli aga see, et kopsupõletiku järel tekkis kopsudes metsikult röga ja et mitte lämbuda, pidin selle välja köhima. Köhahoog tekkis väga äkki ja nõre võis torust lennata mitme meetri kaugusele, õnnetuseks mõnikord ka parasjagu minuga tegelevate meedikute pihta. Kui siis õed mu juures tervet keha katvates kileülikondades käima hakkasid, nägi see muidugi päris koomiline välja. Tundus, nagu oleksin sattunud kosmosejaama tulnukate sekka. Kusjuures ma saan loomulikult

> „Miks ometi ei lasknud arstid mul mõnel kriitilisemal hetkel lihtsalt minna?

aru, kui ebameeldivad olid haiglatöötajate jaoks need minu köhimised. Aga ma ei saanud ka mitte kuidagi täita nende soovitust köhahoo tulekul esmalt lapp trahheostoomi ette panna. Kõik see oli lihtsalt nii uus ja käis nii kähku."

Hiljem, kui Sven juba loomulikul teel hingas ja ka röga suu kaudu välja köhida sai, polnud asi teiste jaoks enam nii häiriv. Aga Sveni enda piinad kestsid.

Kui ta pärast regionaalhaiglast väljakirjutamist juba Pärnu haigla õendus-hoolduskeskuses oli, kannatas ta alatasa õhupuuduse ja lämbumishoogude käes ning hingas valjusti kõõksudes. Ta ei salga, et mõtles ikka hea mitu korda, miks arstid ei lasknud tal mõnel kriitilisemal hetkel lihtsalt minna. Mõnel korral üritas ta isegi tahtlikult hinge kinni hoida, et end sel moel piinadest vabaks võtta. Aga loodus on inimese varustanud ellujäämisinstinktiga. Nii lõppesid ka need „põgenemiskatsed" alati lõpuks raputava köhahooga, süljetops suu ees.

Siis ühel hetkel said mehe kopsud elujõu tagasi ja hingamine muutus taas mõistlikuks tegevuseks. Ühes sellega taastus Svenil tahtmine siiski edasi elada.

Veel hulk operatsioone

2016. aasta kevadel, kolmveerand aastat pärast saatuslikku kemikaali neelamist üritasid Põhja-Eesti regionaalhaigla kirurgid Svenile ta enda jämesoolest tehtud söögitoru siirata, et luua otsetee neelust peensoolde. Jällegi tuli mehel üle elada mitu järjestikust operatsiooni. Kui operatsioon õnnestunuks, oleks Sveni elu palju lihtsam, ta saaks sel juhul süüa suu kaudu vähesel määral vedelamaid toite, võiks vabalt vett juua, rääkimata suus tekkiva sülje allaneelamisest.

Kahjuks ei hakanud kunstlik söögitoru tööle.

„Seal oleks lisaks läinud vaja tehisklappi, mis hingetoru neelamise ajaks sulgeks. Tervel inimesel on kõik need klapisüsteemid looduse poolt kaasas, aga minul oli Torusiil selle kõik ära söövitanud. Arstid rääkisid, et praegu veel taolisi söögi- ja hingetoru vahelisi klapisüsteeme operatsiooni käigus välja ehitada ei osata. Võib-olla meditsiin areneb, siis ehk kunagi edaspidi," räägib Sven.

Praegu peab ta hoidma kogu aeg käepärast topsikest, kuhu sülitada suhu nirisev sülg ja kopsudest väljuv sekreet. „Rääkimata sellest, et saaksin janu korral lonksu vett neelata," ütleb ta. Sven naljatab, et hoiabki nüüd hommikust õhtuni ja õhtust hommikuni pöialt, et arstiteadus kiirelt areneks.

Kuigi tegelikult saab ta väga hästi aru, et kogu ta ellujäämine on meditsiini tippsaavutus.

Maa ja taeva vahel

Ühe asja tahaks aga Sven meedikutele südamele panna küll. Ning see ei puuduta üldse tipptehnoloogiat ega spetsiifilisi erialaoskusi.

„Olin nende hilisemate söögitoru siirdamise käigus tehtud lõikuste ajal ravimite mõju all taas pikalt teadvuseta või siis kohati poolteadvuse seisundis, vahel harva sekka ka täiesti ärkvel. Selles suures segaduses läksid aga mul unenäod ja ettekujutused reaalsusega täiesti sassi. Nägin unes, et mind on viidud hullumajja, kinni seotud ja mu kehast tahetakse mingeid organeid välja lõigata, et neid siis maha müüa. Muidugi plaanisin oma kujutelmades sealt põgeneda ja hakkasin selliste nägemuste peale, voolikute ja juhtmete küljes, nagu olin, tõenäoliselt ka tegelikkuses rapsima. Loomulikult seoti mind selle peale voodi külge kinni. Nojah, aga siis saabus mu mõistusse jälle selge silmapilk ja leidsin, et olengi kinni seotud, millest sain oma hullumajaluuludele kinnitust. Kujutlege siis hetke, mil mu voodi kõrvale saabub mind opereerinud kirurg ja küsib: „Kuidas te end tunnete?" Õuduse tipp ju minu sassis teadmises, et mul on just äsja maks välja lõigatud! No kuidas ma ennast tundma pidanuks? Muidugi ei vastanud ma talle midagi, sest hingasin jälle trahheostoomi kaudu ega saanud rääkidagi," muigab Sven tagantjärele seikade peale, mil ta teadvus reaalsuse ja ettekujutuste vahel hulpis.

> „Sven saab väga hästi aru, et kogu ta ellujäämine on meditsiini tippsaavutus.

„Asi on ju tegelikult lihtsamast lihtsam," jätkab ta. „Kui patsient pikemast teadvusetusest ärkab, tuleks temalt ehk esimese asjana hoopis küsida, kas ta teab, kus ta asub, kas saab aru, miks ta siin on, mis temaga siin tehti. Kui siis inimese pilk päris selge ei ole, tasuks talle kõik olulised asjad A-st B-ni rahulikult üle korrata. Et ta reaalsusse pärale jõuaks. Paljud asjatud hirmud oleksid sel moel välditud. Elasin omal nahal need hirmud läbi ja võin kinnitada, et see oli kohutav," tunnistab Sven.

Ta imestab ise ka tänini, missuguseid nägemusi tembutav teadvus talle koomas olles pakkus. Huvitaval kombel on tal need väga täpselt meeles. „Näiteks tegin läbi abiellumise Vladimir Putini tütrega. Sain kaasavaraks 734 miljonit eurot, sedagi numbrit mäletan täpselt. Nii et võin kiidelda: korra elus olen isegi miljonär olnud! Tõsi, seda ma ei mäleta, kuidas või mille peale see suur varandus sirgeks sai löödud. Haiglast koju minnes olin endiselt puutööga pangaarvele kogutud tagasihoidlike säästudega mees," ütleb ta naerdes. ***Anne Lill***

Kuidas elada maota ja söögitoruta?

Sven kinnitab, et see tundus tallegi algul täiesti uskumatuna, aga ka täiskasvanud inimesel on võimalik elus püsida, kui kogu toitumine käib jejunostoomi kaudu ehk läbi kõhuseina peensoolde rajatud ühenduse abil.

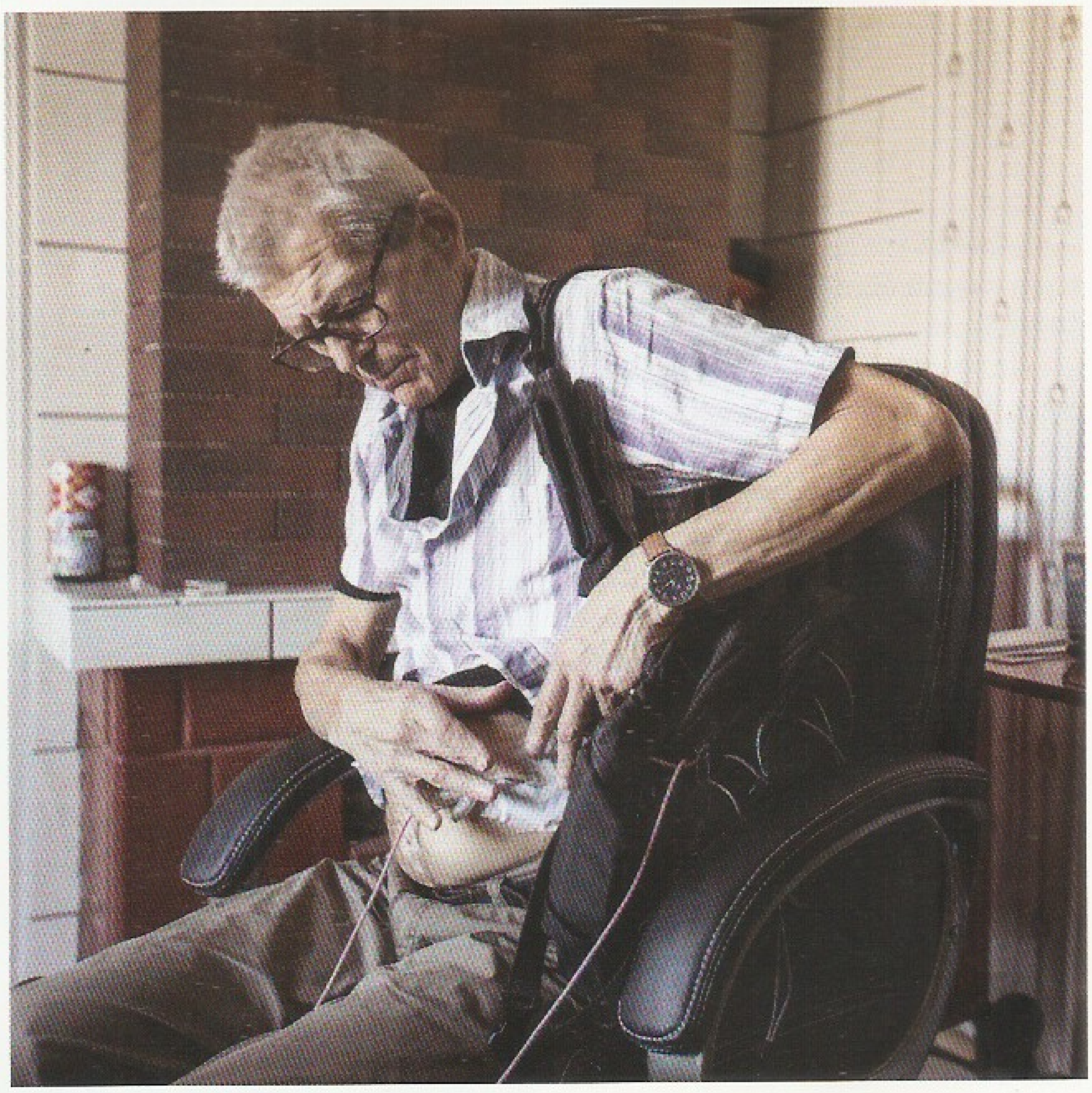

„See on keeruline ja tihtipeale ka vaevarikas, isegi piinav. Aga kui muud valida pole, siis lepid ja katsud kohaneda. Kohanemiseks läheb muidugi vaja tugevat tahtmist. See on kõige tähtsam. Kui annad ise alla, jäädki alla," ütleb Sven.

Kogu ta ööpäevaringne toitmissüsteem on sätitud tavalisse ranitsasse, mida on mugav nii toas kui ka õues käies seljas kanda. Ega tema seisundiga inimene palju ringi rännata suudagi. Peaasi aga, et saab siiski kodus elada ja ise toimetada.

Ranitsa kõvendusega seljatoele konksu otsa on tal riputatud toitevedeliku kott ja koti allosas asub spetsiaalne pump, mis kindla sagedusega ja kindlas koguses sööki talle soolde tilgutab.

Külmaga, tuulise ilmaga, juba alla -10 kraadi jääval temperatuuril aga seljakotivariant ei tööta. Peenikestes torudes liikuv toitevedelik külmub ja aparaat annab piiksumisega märku, et süsteem ei toimi. Siis tuleb Svenil, kui ta juhtub õues olema, nii kähku kui võimalik kuhugi sooja minna, et toitmissüsteem uuesti tööle hakkaks. Pakasega tulebki Svenil toas istuda.

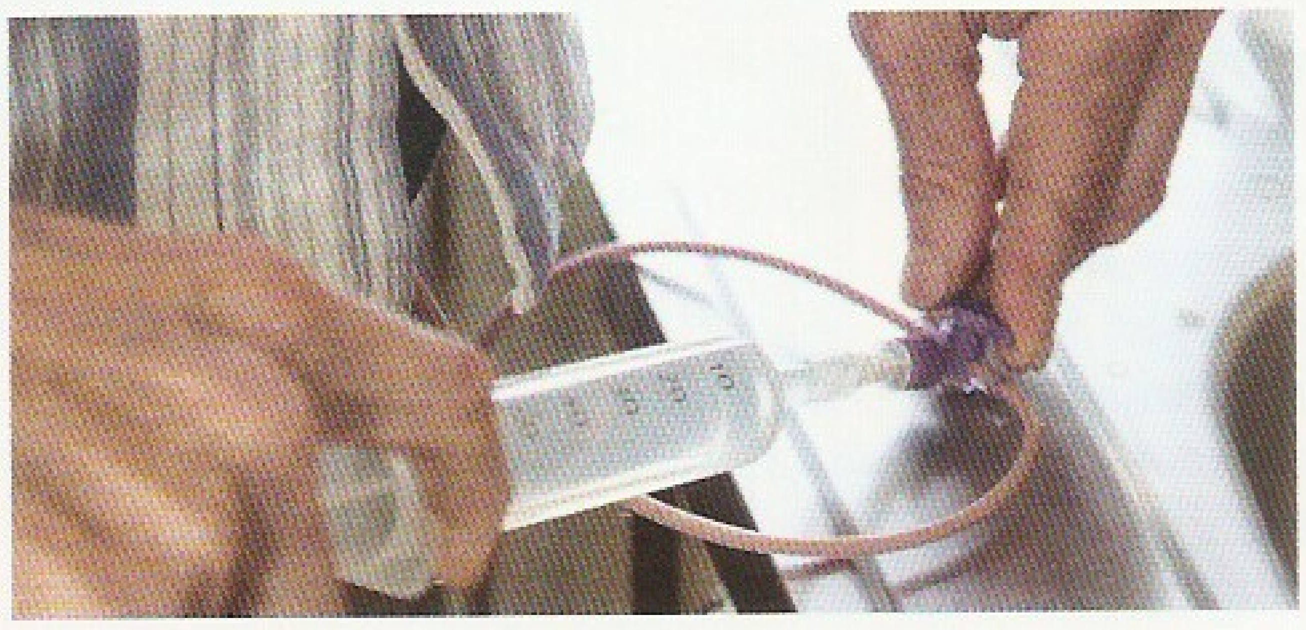

Sven saab ringi liikuda vaid koos aparaadi, juhtmete ja nende külge kinnitatud toitelahuse kotikesega. Hulka tarvikuid tuleb üle päeva uuendada.

HEIKO KRUUSI

Näljatunne ajab hulluks

„Kõige hullem on see, et mu keha ei taha siiani kõhuseina kaudu soolde paigaldatud toru omaks võtta. Stoomi ümbrus on pidevalt põletikuline ja valulik, kõhus on valud, mis ei lase öösiti magada. Tõusen pärast mõnetunnist und üles ja hakkan tuba koristama. Mitte et mu tilluke korter segi oleks, aga vähemalt

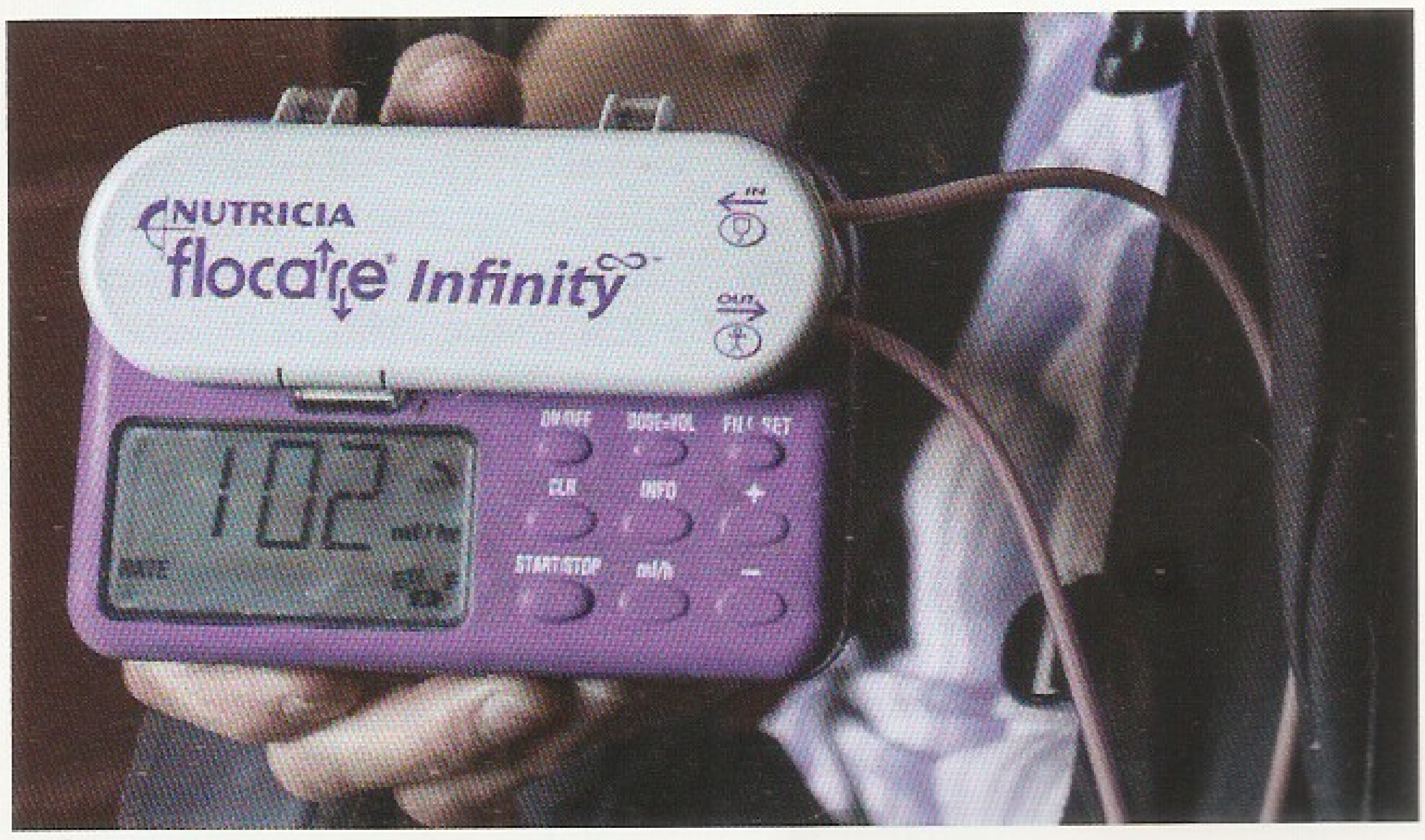

olen siis tegevuses ja see viib mõtted valudest eemale," räägib Sven.

Ta ütleb, et lisaks painab teda lakkamatu näljatunne. „Selline hundiisu, et pistaks korraga terve pätsi leiba nahka ja vohmiks kastrulitäie kartuliputru veel peale."

Teda opereerinud kirurg dr Jaan Tepp on talle selgitanud, et tegemist on fantoomvaludega. Amputeeritud jalaga inimene võib ka tunda jalavalu pärast seda, kui tal enam jalga ei olegi. Samuti võib välja opereeritud maoga inimene tunda tühja kõhtu. Ka kurnavat janu, painavat soovi liitrite viisi vett sisse ahmida, olgugi et toitmissüsteemi lisatakse kindla sagedusega toidusegule lisaks süstlaga vett, millest peaks organismile piisama.

„Eks ma aeg-ajalt hellitan end ka – võtan suhu lusikatäie hapukoort, tükikese praemuna või heeringat. Naudin maitset ja sülitan siis topsi. Pean seejuures istuma ettepoole kummargil, et pisimgi toidukübe neelust alla ei satuks, sest sealt edasi läheks see otse kopsu," kirjeldab Sven.

Ta on mõelnud, et võib-olla on kergem neil toitevedelikest elavatel inimestel, kes on erisöömisel sünnist saati ega teagi, kuidas näiteks õun või kapsasupp maitseb. „Mina ju tean maitseid ja toidulõhnad panevad mul endiselt suu vett jooksma. Suvisel grillihooajal väldin eramajade vahele jalutama minekut, sest need hekkide tagant tänavale paiskuvad lõhnad võivad päris hulluks ajada," räägib ta.

Mõtted tuleb mujale viia

Sarnases seisus inimestele soovitab aga Sven esimese asjana hakata liikuma. Ta ise alustas „trepitreeninguid" juba haiglas, niipea kui suutis end voodist jalule ajada. Mis sest, et jaksas korraga astuda vaid mõne trepiastme. „Kõige hullem oleks tuppa voodiservale istuma jääda, sest siis tegelebki mõte üksnes su haiguste ja hädadega," ütleb Sven. „Kui juba suutlikkust nii palju on, et jaksad ka majast välja õue jalutama minna ja saad näha pisutki tavalist elu enda ümber, hakkab mõte hoopis värvikamaid radu pidi liikuma."

Svenil on hea meel, et ta jõudis oma Tammsaare tänaval asunud paneelmajakorteri veel enne õnnetust vahetada elamise vastu vanas puumajas Vana-Saugas. Ta praeguse kodu ukse eest on Sauga jõeni vaid kümmekond meetrit ja mehele meeldib väga käia vaatamas, kuidas kalurid hommikuti paatidest värske kalaga kauplevad.

Teiseks kuulub vana maja juurde aiamaa, millest iga korteri kasutada oma lapike. „See on ikka võrratu, kui saad kevadel oma aias õitsva õunapuu all istuda. Sõbrad tõid mulle suvel veel kuhja äraviskamisele saadetud lauamaterjali, tegin neist mitu meetrit lippaedagi valmis," kinnitab Sven.

Ta naerab, et tema töötempo ja vastupidavus on nüüd muidugi endisega võrreldes nagu „aeg luubis". Aga kuhu tal tõtata ongi. Pigem on hea, kui mingit nokitsemist kauemaks jagub, sest hea on hommikut alustada, kui tead, et oled vähemalt millegi jaoks võimeline.

Palgatööle tagasi minekust ei söanda Sven praegu unistadagi. Milline tööandja oleks valmis palkama puidutöökotta tisleri, kes kehvemal päeval jaksab töötada kakskümmend minutit? Kes lisaks vajab töökohal eritingimusi, et iga poole tunni tagant toitmissüsteemi vett „süstida", kes iga järsema liigutuse peale seintelt tuge otsib, kelle kopsud ei talu tolmu ega ühtki kemikaali ning kes satub iga mõne nädala tagant haiglaravile?

Mõne pisema tellimustöö võiks restaureerijana töötanud mees küll vastu võtta, juhul kui töö saaks soojal aastaajal kodu kõrval asuvas aianurgas ära teha. Ja kui sellega poleks kiiret takus. *Anne Lill*

Kuidas elada ilma rahata?

Sven Tombak kinnitab, et kahe aastaga on ta omandanud kõik oskused, mida läheb vaja, et ennast peensoolestoomiga toita. Samuti on tal unepealt selge keerulise toitmissüsteemi hooldamine. Ta ütleb, et ainus, mida tal pole õnnestunud selgeks saada, on see, kuidas elada ilma rahata.

Puuduva töövõimega inimesena saab Sven igakuist töövõimetoetust ja puudega inimese toetust, mis tema puhul teeb kuu aja kohta 403 eurot.

Septembris taotles Sven puude pikendamist ja halva üllatusena vähendas sotsiaalkindlustusamet tema puudeastet sügavalt raskele. Sellega hoidis riik tema pealt kokku küll vaid neli eurot kuus, aga Sveni jaoks oli suurem kaotus ühistranspordis tasuta sõidu õigusest ilmajäämine. Ta raviarst töötab Tallinnas ja sügava puudega inimesena sai Sven Pärnust pealinna bussi või rongiga tasuta sõita. Nüüd tuleb iga arstilkäiguga rahakotti kergendada.

„Saatsin ka vaide ja põhjendasin, et minu seisundis ei ole ju mitte midagi paremaks muutunud, lisakulutused on isegi kasvanud seetõttu, et pean üha rohkem ravimeid tarvitama. Millest siis selline otsus?" on Sven nõutu. „Sain vastuse, mis minu meelest oli päris anekdootlik: jah, möistame, et teie seisund pole paranenud, aga kuna meie hindame puuet nüüd

> „Kõige odavam toit maksab kuuks ajaks 473 eurot, eelseeditud toit isegi 600 eurot.

Ametlik elatusmiinimum on Eestis 200 euro kandis, aga Svenil maksavad ainuüksi toitelahused 2–3 korda rohkem. Muid valikuid tal aga enda elushoidmiseks pole.

Ka ravimid kergendavad järjest enam Sveni rahakotti, kuna organism võitleb põletikega. HEIKO KRUUSI

uue süsteemi järgi, siis tulemus oli teie jaoks kahjuks selline!"

Mille peale raha kulub?

Toitesegusid tuleb Svenil terve kuu norm korraga ette tellida. Kõige odavam toit maksab kuuks ajaks 473 eurot. Parem oleks kasutada kallimat, nn eelseeditud segu, mis imendub paremini, aga sel juhul maksaks kuu aja norm ligi 600 eurot. Seda ei saa Sven endale lubada, sest isegi odavaim segu maksab rohkem, kui on ta sissetulek. Haigekassa aga Svenile vajalikke toitesegusid ei kompenseeri.

Toitesüsteemi juurde kuulub veel hulk tarvikuid ja hooldusvahendeid – plaastrid, desinfitseerivad vahendid, salvid, steriilised tampoonid. Ka torusüsteem, mille kaudu toitevedelik soolde pumbatakse, vajab iga kahe päeva tagant väljavahetamist. Neidki haigekassa ei kompenseeri.

Sven räägib, et kulude kokkuhoiu nimel on ta aeg-ajalt isegi äärmusteni läinud, näiteks vähendanud päevast ettenähtud kaheliitrist kogust pooleteise liitrini. Taolised eksperimendid on toonud kaasa kehakaalu ja vererõhu languse kuni ohtliku piirini, millega kaasnevad sagedased nõrkushood.

Kuidas toime tulla?

Lisaks erisöömisega seotud kulutustele tuleb Svenil maksta retseptiravimite (valuvaigistid, vererõhku tõstvad ravimid jm) omaosalust, käsimüügiravimid nagu vitamiinid tuleb aga kogu mahus oma taskust tasuda. Kuna Sven saab stoomi tõttu magada ainult paremal küljel ja hingamisraskuste vältimiseks poollamavas asendis, rentis ta endale arsti soovitusel koju funktsionaalse voodi, mille eest tuleb samuti iga kuu 4,20 eurot välja käia.

Õnneks toetab linn Sveni 130 euroga kuus, millest saab maksta korteriüüri ja elektri.

„Iga inimene vajab ka hambapastat, seepi, pesupulbrit," jätkab Sven. „Ostan, kui vähegi võimalik, endale ka mulliga mineraalvett, millega siis janu vaigistamiseks suud loputan. Pisut vedelikku imendub suu limanaha kaudu ja tunnen, et sellest on abi. Olen seni hakkama saanud tänu säästudele, mis mul olid varuks töötamise ajast. Sõbrad on aidanud, ka õde Svea. Kuigi tema käest ei tahaks midagi võtta, sest tal on endal terviseprobleeme ja haigus on igaühele lisakulu," lisab ta.

„Perekonnaseaduse järgi peaksid ka pojad mind toetama, aga põhimõtteliselt ei taha ma neile koormaks olla. Vanemal pojal on kaks väikest last, naine kodune, nad tulevad ise napilt välja. Kaks nooremat aga alles hakkavad oma elu üles ehitama, nad ei peaks muretsema minu pärast," jätkab Sven.

Hambad lihtsalt pudenevad suust

Üheks suurimaks mureks peab Sven hammaste kehva seisu. Pärast arvukaid operatsioone ja toitevedelike peale minekut hakkasid tal hambad üksteise järel lagunema ja lihtsalt suust välja kukkuma.

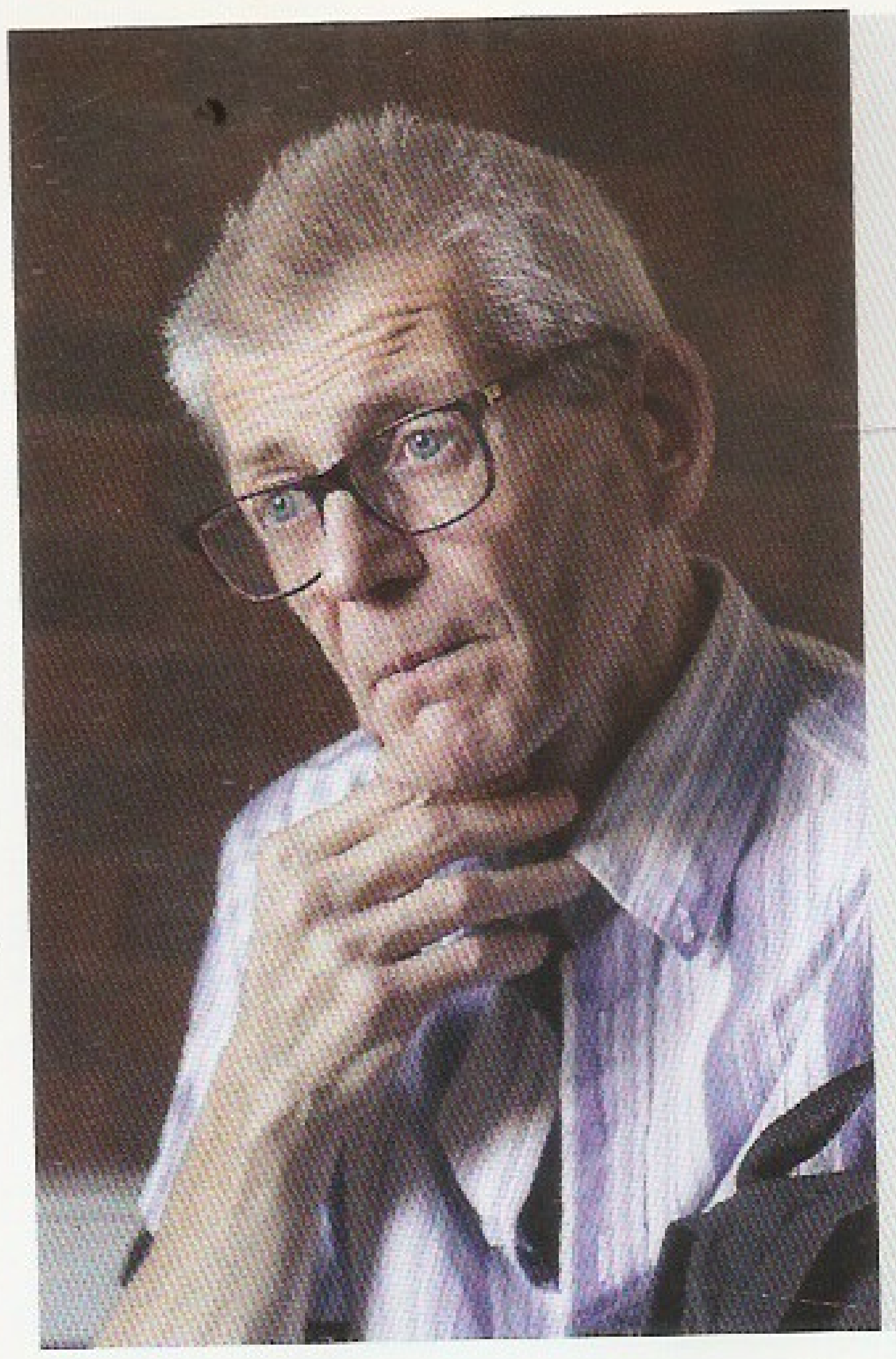

Unistus viirpapagoist

Svenil on ka üks väike unistus. Ta sooviks endale viirpapagoid. Koos korraliku ja avara, linnu jaoks mugava puuriga. „Elan üksinda ja pealegi on jälle ees külmad ajad, mil ma toast välja ei pääse. Aga siis oleks mul vähemalt elav hing, kellega juttu ajada ja kes äkki mulle mõne sõna vastugi ütleks."

Kuid Sven ei saa endale praegu kahjuks ühtki väljaminekut lubada. Ehk siis juhtub kunagi ime ja ta tervis paraneb sedavõrd, et ta saab pisut lisa teenida. Siis ehk võib tiivulisest sõbrast edasi mõelda.

Vähesed veel alles olevad hambad vajaksid parandamist, põletikulised juuretüükad väljatõmbamist. Raha selleks aga pole kuskilt võtta.

Olukord Sveni suus on juba nii hull, et teda ei aita kuigi palju ka juulis kehtima hakanud puudega inimestele mõeldud 85-eurone hambaravihüvitis. Sellega ei annaks teha midagi, mis parandaks tema olukorda.

Kui ta sõrmega lõualuid kombib, on seal üksteise järel tunda ümmargusi kõvu põletikukoldeid. Need teevad valu, aga see pole veel kõige hullem. Iga krooniline põletik kehas suurendab riski, et põletik lööb välja ka toitestoomi ümbritsevates kudedes. Seda ongi mitu korda juhtunud.

„Miks meil küll raha lugeda ei taheta?" küsib Sven. „Minu ellujäämise peale kulutas meditsiin tohutu hulga raha. Kui palju tipparste selle nimel pingutasid! Ja kõik võib tühja lennata nii lihtsa asja pärast nagu põletikus hambad, mida ma ise parandada ei suuda ning mille ravimist haigekassa ei rahasta."

Pidev põletike oht

„Olin oktoobris kümme päeva haiglas, sest stoomi ümbruses oli tekkinud nii äge põletik, et lõi kõrge palaviku üles. Tugevate ravimitega sai õnneks kõik jälle korda, aga mõte painab mind siiamaani. Haiglaravil olles maksab haigekassa kini kõik: kallid ravimid, aga lisaks toitesegud ja toitmissüsteemi tarvikud. Kui haigekassa aga rahastaks mu hambaravi ja toetaks kas või osaliseltki mu eritoitu, saaksin palju paremini hakkama ega peaks nii tihti kasutama kallist haiglaravi," mõtiskleb Sven.

„See oleks ju mõlemale poolele kasulik: mina saaksin elada kodus ja riik kulutaks kokkuvõttes vähem. Praegu olen aga olukorras, et kui ikka lõplikult rahahätta jään, pean kas või oma valud-vaevad suuremaks maalima ja end kuidagi haiglasse prii pajuki peale pressima."

Novembri alguses sattuski Sven uuesti haiglasse – ja sugugi mitte selleparast, et ta oleks oma haigusnähte tahtlikult hullemaks rääkinud. Stoomi ümbruses tekkis äge põletik, toitesegu hakkas august välja nirisema, nahk selle kõrval läks tursesse ja valu oli väljakannatamatu.

Sven sõidutati Tallinna, kus tema raviarst dr Hanna-Liis Lepp otsustas viia Sveni ajutiselt üle veenisisesele toitmisele, et põletik saaks taanduda. Koju naasnuna läheks ta üle jälle harjumuspärasele stoomi kaudu manustatavale segule, mida inimesel endal on kergem kasutada.

Kurioosne on see, et veeni manustatavaid toitesegusid haigekassa kompenseerib, aga soolde tilgutatavaid mitte.

Haigekassa arvates tuleb toit igaühel ise kinni maksta

Sven Tombaku ja paljude teiste segutoitujate raviarst, Põhja-Eesti regionaalhaigla sisearst ning kliinilise toitmise konsultant dr Hanna-Liis Lepp kirjeldab ravitoidusegudele haigekassa rahastuse saamise nimel peetavaid võitlusi.

Toitesegud maksavad mitu korda rohkem, kui kasina sissetulekuga inimene tavatoidule kulutaks. Ka ei saa segupakke noppida metsast ega peenramaalt. HEIKO KRUUSI

Esitasime erialaseltsi poolt haigekassale taotluse soolesisese ja veenisisese toitmise kompenseerimiseks 2015. aasta lõpus. Ametlik kord on selline, et taolised taotlused vaadatakse läbi aasta jooksul ja vastus antakse, kui uue aasta eelarve on paigas.

Tänavu aasta algusest maksab haigekassa kinni veenisisese toitmise. Aga soole kaudu toitmise asjus on otsused veel tegemata. Esmalt anti meile vastus, et meie taotlus oli puudulik, kuna seal polnud kirjas täpseid numbreid, mitu haiget Eestis sellist toitmist vajaks. Exceli tabeli koostamine erisöömise asjus paraku ongi keeruline, sest inimeste haigestumised ei käi päris plaani järgi. Paljud patsiendid vajavad eritoitmist ajutiselt, näiteks mõned kuud, nagu vähist taastuvad haiged.

Haigekassa teine vastuargument oli, et toidulaud – meie kõigi igapäevane leib ja piim – on siiski igaühe enda maksta. Ja et ei ole õigustatud, kui maksumaksja kellegi toidu kinni maksab.

Põhimõtteliselt on ju seisukoht õige, aga peame silmas ikkagi seda, et stoomide kaudu kehasse viidavad toitelahused on tavalise poetoiduga võrreldes ülikallid.

Oma haiglas arutasime ka päris põhjalikult, kas saaksime vähemalt nendele patsientidele, kes saavad väheselgi määral suu kaudu toituda, näiteks kohapeal ise valmistatud eripüreesid pakkuda. Jõudsime selgusele, et sellise eritoidu tegemine läheb veel kallimaks, kui tehases masstoodetud toitevedelike tellimine välismaalt.

Lastefond kogub toitesegude jaoks annetusi

Ka Tartu ülikooli kliinikumi lastefond on haigekassa poole pöördunud ja uurinud, miks ei kompenseerita ravitoidusegusid, milleta paljud lapsed elada või terved olla ei saa. Fond on juba aastaid kogunud annetusi, et toetada raskete haigustega lastele toitesegude ostmist.

„Vastus on olnud, et haigekassa saab rahastada teenuseid, tarvikuid, ravimeid, mis kuuluvad tervishoiuteenuste, meditsiiniseadmete või ravimite loetellu. Enamik vajalikke ravitoite ei kuulu ühtegi neist. Ravimite loetelus on vaid mõned ravitoidud, mis on kuni aastastele lastele. Paraku aastaseks saamisega laps enamasti terveks ei saa, enamik haigeid lapsi vajab ravitoitu elu lõpuni," rääkis Puutepunktidele fondi nõukogu esimees Küllike Saar.

Ta peab väikeseks töövõiduks, et üks suurematele lastele mõeldud ravitoit, Monogreni segu, mida fond ostis peredele aastaid annetajate toel, on siiski õnnestunud tänu ülikooli kliinikumi geneetikute järelejätmatule pealekäimisele haigekassa loetellu sisse saada.

Nimelt käibki asi nii, et haigekassale saavad toodete nimekirja lisamise ettepanekuid teha vaid meedikute erialaseltsid või siis ravimite/toodete maaletoojad. Segude asjus on haigekassa poole mitmel korral pöördunud mõlemad. Fond on olnud tihedas kontaktis Eesti Kliinilise Toitmise Seltsiga. Seltsi juhatuse liikme, kliinilise toitmise spetsialisti dr Hanna-Liis Lepa eestvedamisel on haigekassale esitatud taotlus mitme hädavajaliku segu lisamiseks nimekirja. Protsess on olnud pikk ja vaevaline ning tulemust kahjuks veel ei paista.

„Mõnedele üksikutele lastele oleme saanud ravitoidule haigekassa toetuse erandkorras tehtud taotlustega, kuid need on tõesti väga üksikud juhtumid. Neid lapsi, kes aga mingil põhjusel järjepidevalt ravitoitu vajavad, on Eestis väga palju rohkem," rääkis Saar. „Praegu me enam iga lapse taotlusega haigekassasse ei pöördugi, sest saaksime sealt iga kord sama vastuse. Säästame aega ja lihtsalt rahastame kõikide fondi poole pöörduvate perede taotlused annetustest," lisas ta.

Tema sõnul on suur probleem ka see, et kui eritoitu vajab täiskasvanu, siis lastefond teda aidata ei saa. Ühtki muud kohta, kust toetust paluda, ei ole samuti kahjuks tekkinud. ***Puutepunktid***

Laste jaoks on abi olemas

Tartu ülikooli kliinikumi lastefond toetab peresid, kes vajavad abi ravitoidusegude ostmiseks haigele lapsele. Võtke ühendust **info@lastefond.ee**.

VIDA PRESS

Tõsiste puuetega inimesed vajavad palju suuremat hambaravihüvitist

Uusi hambaravihüvitisi ei ole hakatud laialdaselt kasutama ning eelarvereale jääb aasta lõpuks mitme miljoni eurone jääk. Puutepunktid on teinud töö- ja terviseminister Jevgeni Ossinovskile ning haigekassale ettepaneku kasutada ülejääki selleks, et rahastada tõsiste haiguste ja puuetega inimeste hambaravi suuremas mahus.

Haigekassa eelarvesse kavandati selleks aastaks 6 miljonit ja järgmiseks 12 miljonit eurot hambaravihüvitiste raha. Kuu aega enne aastalõppu on sellest kasutatud vaid paar miljonit. Hüvitisi on saanud pisut üle 40 000 inimese, mis on ainult neli protsenti kõigist, kelle jaoks see on mõeldud. Aasta lõpuks jääb eelarvereale vähemalt 3,5 miljoni eurone ülejääk.

Minister on meedias käinud välja mõtte, et ülejääva raha arvel võiks suurendada järgmisel aastal kõikide Eesti inimeste hambaravihüvitise 30 eurolt 50-le. Haigekassa on kinnitanud, et tal on järgmisel aastal plaanis asuda kaardistama narkoosis hambaravi vajavate patsientide ravivajadust ja jätkata selle sihtrühma jaoks raviteenuste paketi laiendamisega.

See kõik on väga tore. Samas võib arvata, et tööl käiva, eluga toime tuleva inimese jaoks pole siiski elupäästvat vahet, kas riik hüvitab talle hambaravi 30 või 50 eurot aastas. Nagu näha senisest hüvitise kasutamise aktiivsusest, siis väga paljud ilmselt ei plaanigi seda kasutama hakata, eriti olukorras, kus selleks tuleks ühekordse visiidi jaoks hambaarsti vahetada. Paljud hambaraviteenuse osutajad pole olnud huvitatud hüvitisega ravi pakkumisest põhjusel, et sel juhul dikteerib haigekassa neile ka hinnad, millega seda teha.

Puutepunktideni jõuab aga järjest lugusid, kus keeruliste terviseprobleemidega silmitsi seisvatel inimestel tekib äärmiselt suur vajadus hambaravi järele – vaja oleks sadu eurosid, et hammaste lagunemine kontrolli alla saada, säästmaks organismi põletikest ja muudest kaasnevatest probleemidest. 85-eurose hüvitisega neil juhtudel palju muuta ei saa, aga töövõimetoetusest elavatel inimestel sageli võimalust ise juurde maksta lihtsalt pole.

Ainuüksi tänavu kasutamata jäänud raha eest saaks eritaotlustega korda teha tuhandete raskete haiguste ja puuetega inimeste suud. Näiteks selle ajakirja pealoo kangelase Sveni suguste, kelle terviseseisund on pannud ta hambad tugeva rünnaku alla. Aga ka võimaluste puudumise tõttu terve elu ravimata hammastega elanud psüühikahäirega inimeste omad. ***Tiina Kangro***

Uued hamba-ravihüvitised

- 1. juulist on vanadus- ja töövõimetuspensionäridel, vähenenud töövõimega inimestel, suurenenud hambaravivajadusega tööealistel, samuti rasedatel ja alla aastaste laste emadel õigus saada haigekassast hambaravihüvitist 85 eurot aastas (inimese enda maksta jääb 15-protsendine omaosalus). Seni oli hüvitise suurus 19,18 eurot.
- Hüvitise arvestab hambaarst ravi hinnast ise maha (varem pidi inimene seda haigekassast eraldi avaldusega taotlema). Tuleb agameeles pidada, et hüvitisega hambaravi on võimalik saada vaid haigekassa lepingupartneritest hambaarstide juures (nimekirja leiab lehelt www.haigekassa.ee).
- Lisaks saavad pensionärid ja töövõimetusega inimesed 260 eurot hambaproteeside hüvitist kolme aasta kohta. Proteesihüvitisel kohustuslikku omaosalust ei ole. Tuleva aasta algusest saab ka proteesihüvitist üksnes haigekassa lepingupartnerite juurest.
- Lisaks maksab haigekassa kõikidele ülejäänud täiskasvanutele hambaravihüvitist 30 eurot aastas (omaosalusega 50 protsenti), seda samuti haigekassa lepingupartnerite juures.
- Haigekassa võttis üle ka narkoosi ja ärkamistoa teenuste eest tasumise raske vaimse või füüsilise puudega patsientidel, kelle hammaste ravimine üldanesteesiata oleks raskendatud või võimatu (seni rahastas üldnarkoosis hambaravi sotsiaalministeerium). Täisealistele ajukahjustusega patsientidele sobivat kontrollitud narkoosis hambaravi pakuvad Tartu ülikooli kliinikumi stomatoloogiakliinik, Kuressaare hambapolikliinik ja Valga haigla.
- Kuni 19-aastastele lastele ja noortele on kõik hambaraviteenused jätkuvalt tasuta. Narkoosis hambaravi pakutakse puudega lastele lisaks eespool märgitud raviasutustele Tallinna lastehaiglas ja Ida-Viru keskhaiglas. Allikas: haigekassa.ee

Kuidas hüvitist arvestatakse?

85 eurot soodustust saab patsient juhul, kui tema hambaravi läheb maksma vähemalt 100 eurot (15 eurot on omaosalus). See summa võib jaguneda ka mitme arstilkäigu korra peale: näiteks 40-eurose raviarve korral on haigekassa hüvitis 34 eurot, mille hambaarst arvestab kohe maha, ja inimesel endal jääb maksta 6 eurot. Kui pensionäri või töövõimetusega inimese hambaravi läheb aasta jooksul maksma üle 100 euro, jääb kogu edasine inimese enda tasuda.

PENSIONIDEKS KULUB 1,8 MILJARDIT EUROT.

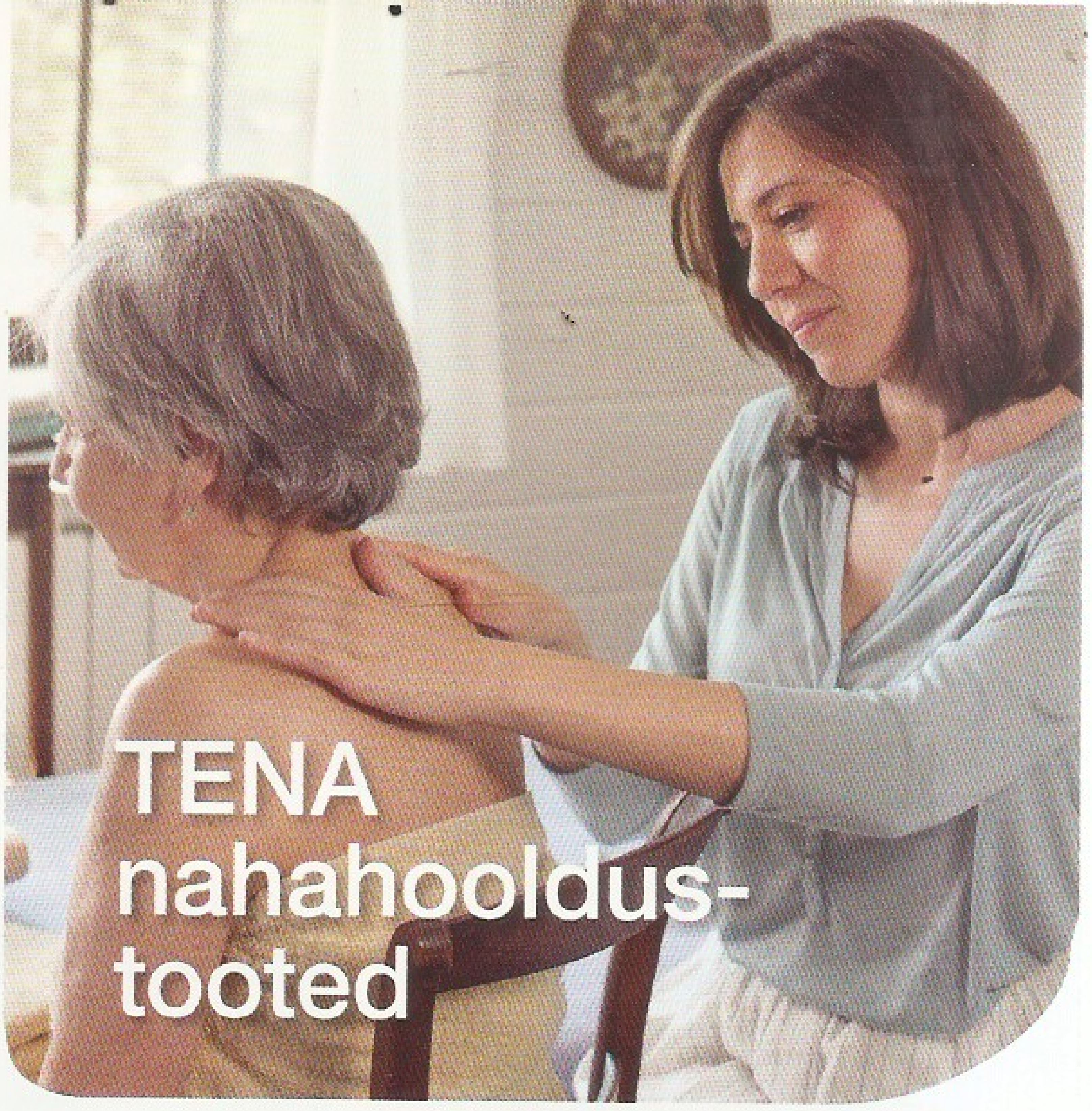

Õrnatoimeline šampoon-dušigeel
TENA Shampoo&Shower
tundliku naha ja juuste pesemiseks ja hooldamiseks. Sobib sagedaseks kasutamiseks.
500 ml pumbaga pudel

Ihupiim TENA Skin Lotion ja
nahakreem TENA Skin Cream
niisutavad ning taastavad kuiva tundlikku nahka. Sobivad normaalsele ja kuivale nahale igapäevaseks kasutamiseks.
500 ml pumbaga pudel
150 ml tuub

-20%
www.tenapood.ee
novembris

Põhjamaade Luigemärk kinnitab, et toode on keskkonnasõbralik. See on läbinud põhjaliku kontrolli ning vastab rangetele keskkonna-, kvaliteedi- ja tervisenõuetele.

TENA
www.tena.ee
www.tenapood.ee

Sotsiaaltöö on võimalus ELU SÜGAVAMAID HOOVUSI paremini tundma õppida

Otsustasime hakata Puutepunktides avaldama lugusid, milles puudega inimestega töötamisele pühendunud tublid spetsialistid räägivad oma erialast, ametist ja väljakutsetest. Nii saame jagada häid kogemusi, avada murekohti ja tunnustada neid, kes ülivajalikku tööd hästi teevad.

Viktoria Polovinko (30) ütleb, et tegelikult polnud tal plaanis sotsiaaltööd õppima minna. Koolis oli ta lemmikõppeaine matemaatika ja eluaeg raamatupidajana töötanud vanaema soovitusel plaaniski ta pärast Lasnamäe gümnaasiumi lõpetamist siirduda Tallinna majanduskooli raamatupidamise erialale. Läks aga nii, et keskkooli lõpus ebaõnnestus Viktorial just matemaatikaeksam. Lõputunnistusele kirja saanud kasina hindega ei söandanud ta oma pabereid majanduskooli pakkumagi minna.

„Mõtlesin, et pean aasta vahet, töötan kuskil, õpin juurde ja võibolla proovin järgmisel aastal minna Tartu ülikooli kas siis rakendusmatemaatika või hoopis psühholoogia erialale, mis mind samuti väga huvitas," räägib Viktoria. „Aga mu ema töötas Lasnamäe linnaosavalitsuses puhastusteenindajana ja käis koristamas ka sotsiaalasutustes. Tema pakkuski, et ehk võiks sotsiaaltöö olla mulle sobiv amet. Natuke elu ääremaile jääv töö, mis esimesel pilgul silmagi ei hakka, aga samas on nii vajalik ja ka huvitav. Pealegi on tegu ametiga, mille järele ei kao vajadus iialgi."

Nii sattuski Viktoria hoopis Tal-

Kallid lugejad!

Kui olete puudega inimesena või oma lähedase eestkostja-hooldajana kogenud suurepärast sotsiaaltööd või hästitoimivat abi mõne muu eriala spetsialistilt, kelle saavutusi ja suurt südant tahaksite tutvustada ka teistele, andke meile sellest teada aadressil info@puutepunkt.ee või Tiina Kangro, Lossi plats 1a, 15165 Tallinn.

Viktoria on rahul haridusega, mille sai Tallinna pedagoogilisest seminarist enne, ku see sulgeti. Ta kiidab just sotsiaaltööõppe tugevalt praktilist poolt. HEIKO KRUUSI

linna pedagoogilise seminari õppuriks.

Ootamatult sotsiaaltöötajaks

„Õppetöö oli seal esimesest päevast hästi praktiline," kiidab Viktoria. „Meid viidi juba esimestel õppenädalatel puudega laste lasteaeda ja kooli, hooldushaiglasse, eakate hooldekodusse, narkosõltlaste süstlavahetuspunkti ja vanglasse. Saime pildi ette, kui lai on sotsiaaltöötaja tulevane tööpõld. Neil käikudel oli igaühel võimalus ka sisimas veenduda, kas erialavalik oli ikka õige," kirjeldab Viktoria.

Ta meenutab, et kaks tüdrukut tema rühmast läksidki pärast kriminaalhooldustööga tutvumist koolist minema. „Õige otsus, kui tunned, et valitud amet sulle ikkagi päris hästi ei sobi," lausub Viktoria.

Esimese töökoha valik läks Viktorial lihtsalt. Kooli ajal oli ta käinud mitu korda praktikal Käo päevakeskuses ja töö intellektipuudega noortega oli tema jaoks köitev. „Esimesel praktikapäeval ehmusin korralikult, kui üks tüdruk mind hoogsalt kallistama tormas," naerab Viktoria. „Pärast muidugi taipasin, et vaimupuudega inimesel napib oskusi end sõnade või miimikaga mõistetavaks teha ja kallistades neiu lihtsalt andis mulle teada, et tal on hea meel."

Nii palju rõõmu!

Viktoria räägib, et hiljem tekkis tal just selle neiuga eriti hea klapp: „Otsisin talle pärastlõunati, kui päevahoiulisi rühmas vähemaks jäi, meelepärast muusikat, laulsime ja tantsisime koos. Nägin, et keskusest koju minnes oli tüdruk õnnelik ja rahul. Nii ka mina."

Esimesed neli aastat töötas Viktoria päevakeskuse venekeelses rühmas. Järgmised kolm ja pool aastat eesti töökeelega rühmas. Ta on tänulik oma tolleaegsele lähimale kolleegile Tiia Liiverile, kes teda päev-päevalt ja sõna-sõnalt eesti keelega tuttavaks tegi. „See on uba, me sööme ube, oad on maitsvad" – kõik need harjutused kulusid Viktoria kõrval ära ka intellektipuudega noortele nende kõne arendamiseks.

„Siis aga hakkasid töötajad päevakeskuses kiirelt vahetuma. Tundsin, et ma ei saa töökaaslastelt enam piisavat tuge. Teine töökoha vahetamise põhjus oli väike palk. Suhtlesin endiste kursusekaaslastega ja olin kursis, et keegi neist ei teeni nii vähe kui mina. Aga elu tahab elamist," põhjendab Viktoria kahe ja poole aasta tagust töökohavahetust.

Praegu töötab ta tegevusjuhendajana Tallinna vaimse tervise keskuses. Kui Käo päevakeskuses töötas naine arengupuudega noortega rühmas, siis uuel ametikohal käib töö kliendiga individuaalselt. Toetust vajava inimese eripäradest sõltuvalt jõuab Viktoria tööpäeva jooksul tavaliselt tegeleda järgemööda kolme-nelja inimesega.

Inimesi saab aidata!

„Kui kõnnime tänaval, ei oska me aimatagi, kui paljudel meie kõrval tõttavatel inimestel võivad olla vaimse tervise probleemid. Näiteks hirmud. Inimene ei suuda minna poodi, ametiasutusse dokumente vormistama või mõne muu igapäevase toiminguga iseseisvalt hakkama saada. Meie töö ongi neile tuge pakkuda. Hiljuti näiteks abistasin üht meest, kes ei suutnud bussiga sõita," kirjeldab Viktoria.

Ta on õnnelik, et suutis meest aidata. „Meie keskuse Lasnamäe noorteüksuses tegutseb filmiklubi ja kuna mehel oli huvi filmikunsti vastu, pakkusin, et ta võiks hakata klubi üritustel käima. Algul sõitsime kohale koos. Tasapisi hakkasin temast eemalduma: olime küll samas bussis, aga mina istusin mitu pingirida tagapool. Järgmiseks ma enam temaga koos bussi ei läinud. Mul on see võimalus, et sõidan autoga ja saan vajadusel bussile järele sõita ja valvata, kas hoolealune mõnes varasemas peatuses sõidukist maha ei lähe. Nüüd aga läheb mees juba iseseisvalt filmiklubisse. Ta on oma hirmudest üle saanud."

Puutepunktid

Kõige raskem on ametnikega suhtlemine

Kuidas teha laua taga pabereid vormistavale inimesele selgeks, et pealtnäha terve mees või naine – käed-jalad liiguvad, kuuleb ja näeb, paistab toimekas – on vaimse tervise häirete tõttu võimetu tööl käima ja end elatama?

„Vaimuhaigused ei paista ju silma, vaid jäävad pealiskaudse pilgu eest varjule. Sedalaadi probleemid ei mahu sageli ka puude või töövõime hindamise maatriksitesse," ütleb Viktoria, kelle senise töökogemuse põhjal ongi sotsiaaltöö kõige raskem pool ametnikega suhtlemine.

Isegi kui ametnikud on kunagi teinud reaalset sotsiaaltööd inimestega, ei tee nad seda enam igapäevaselt. Neil on oma reeglid, nõuded, seadusesätted ja formularid, mille kõrval lihast ja luust inimene oma muredega jääb tihti tagaplaanile.

Teine sotsiaaltöö probleemikoht on see, et töö kipub õhtul koju kaasa tulema.

„On lihtne öelda, et tegid tänase töö ära, kell on kuus ja nüüd algab isiklik elu. Õnneks on mul hobid – muusika ja tants. Tantsuga alustasin 14-aastaselt, neli aastat hiljem hakkasin esinema Viru varietees. Praegu tantsin varieteetrupis Dance Spirit. Olen juba kuus aastat laulnud naiskooris Gaudete. Aga oma põhitööks ma neid kahte siiski ei sooviks," tunnistab Viktoria. Ta ütleb, et sai sellest eriti hästi aru paar aastat tagasi toimunud kuuajasel kontserdituuril Šveitsis.

„Esinesime iga päev, publiku vastuvõtt oli suurepärane. Aga see oli ikkagi kõigest meelelahutus, mida me pakkusime. Mul on hea meel, et saan igapäevatöös tegeleda tõsisemate probleemidega. Sotsiaaltöö on võimalus elu sügavamaid hoovusi tundma õppida ja ma olen väga õnnelik, et töötan just sellel erialal."

ISSN 2228-1312
SAAJA AADRESS:

Viimsi Raamatukogu
Kesk tee 1 Haabneeme Viimsi vald
74001 Harjumaa
Perioodika 01

Lastefond toetab ravitoitu vajavaid lapsi

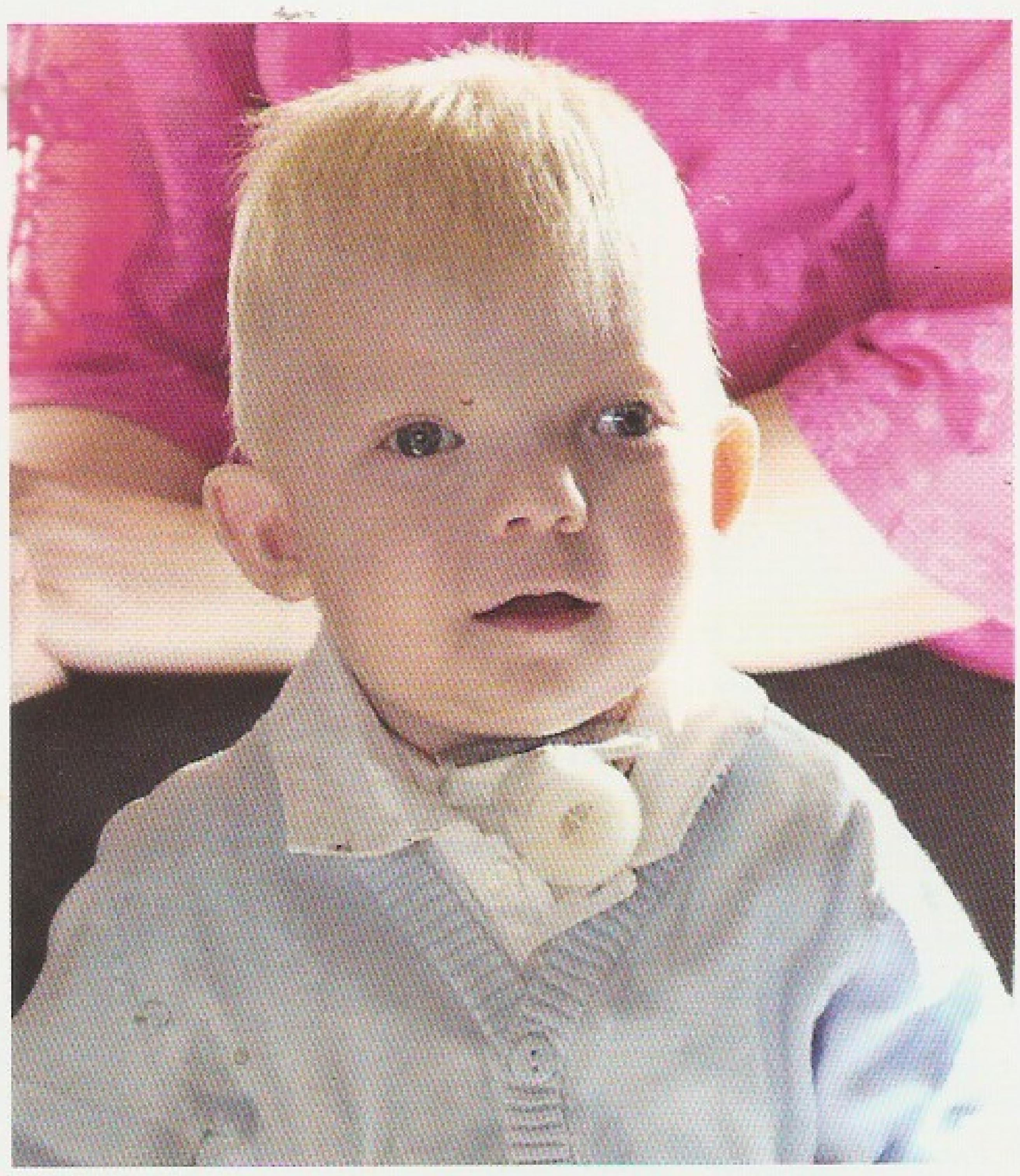

Tartu ülikooli kliinikumi lastefond on 2010. aastast toetanud ravitoidusegude soetamist raskelt haigetele lastele, kes vajavad neid puuduliku kaaluiibe või füsioloogilise suutmatuse tõttu süüa tavatoitu. Ravitoit, mida haigekassa kahjuks ei kompenseeri, tagab neile vajalikud toitained ja vitamiinid, et olla normaalses kehakaalus ning koguda jõudu haigusega toimetulekuks.

On lapsi, kes vajavad toitmist gastrostoomiga (kõhule tehtud avause kaudu makku suunatud väike sond) kui ka neid, kes vajavad kõrgekalorilist vedeltoitu suu kaudu söömiseks. Fond toetab ka lastele ravitoidusegude manustamiseks vajalike abivahendite (toitmissüsteemid, toidupumbad jms) ostmist või rentimist.

Praegu toetab lastefond 23 ravitoidusegu vajavat last: Reilit, Eikot, Kristiinat, Raimondit, Kellit, Christoferi, Ellyt, Emilyt, Mirkot, Veronikat, Jürgenit, Kuldarit, Simonit, Rasmust, Sanderit, Annat, Valterit, Marissat, Remit, Arturit, Matteust, Robertit ja Kennot.

**Kui ka sinu laps vajab abi,
võta ühendust info@lastefond.ee.
www.lastefond.ee**

**Kui soovid ettevõtmist toetada, tee annetus SA Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefondi annetuskontole, lisades selgitusse „toidusegud".
EE682200221015828742 (Swedbank)
EE261010220014910011 (SEB Pank)
EE527700771000610813 (LHV Pank)**

TARTU ÜLIKOOLI KLIINIKUMI Lastefond
WWW.LASTEFOND.EE

**KUI SAAD AIDATA.
Või kui tead kedagi,
kes saab:
MTÜ Puutepunktid**

arveldusarve EE452200221053907379

MTÜ Puutepunktid on riiklikus tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute ja sihtasutuste nimekirjas.

Täname Puutepunktide toetajaid!

Eelmisel kuul olite need teie: Merle Lints, Siiri Klasberg, Maris Luik, Tarmo Leheste, Ülle Väina, Elgi Saare, Sigrid Kristin, Merle Aas, Küllike Lain, Evi Johanson, Merike Toomet, Ulvi Mellis, Kaja Linder, Reet Jepisova, Kristel Jõks, Maarja Helimets, Kaia Veltmann, Larissa Jarada Svjatoslava Legitševa, Eerika Õun, Mari Selirand, Maria Praats, Mari Peets, Kairi Rohtmets, Karolina Antons, Kalev Märtens, Karmo Kuri, Raili Veskilt, Sander Saat, Heldi Käär, Evelin Peda, Krislin Padjus, Lenne Rätsep, Ere Tõtt, Merike Vahtre, Alo Suursild, Anne-Mari Rebane, Chris-Helin Loik, Eevi Sikstus, Aili Varbe, Tiia Juhkam, Hille Hendrikson-Suumann, Andriela Rääbis, Heli Tenslind, Malle Unt, Keit Lipp, Helle Veski, perearstid Marget Moppel ja Minija Pääslane, Leili-Mai Klemets, Kertu Reitel, Julia Abiševa, Ande Etti, Imbi Suun, Ruth Rauniste, Ursi Joost, Kreet Ojamets ning MTÜ Spordiklubi Meduus. Teie annetustest kogunes novembrikuu Puutepunktide trükkimiseks ja postitamiseks 630,50 eurot, mis on väga suureks abiks, et ajakiri jõuaks ka nendeni, kes ise selle eest maksta ei saa!

Ajakirja väljaandmist toetavad ka
HASARTMÄNGUMAKSU NÕUKOGU
EESTI HOOLDAJATE LIIT
TENA
TARTU ÜLIKOOLI KLIINIKUMI Lastefond